ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑ*

Ἡ λέξις σημαίνει κυρίως τὴν περὶ τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν, ἐνωρὶς δ᾽ ὅμως μετέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ παραλόγου φόβου τοῦ θείου, τῆς πρὸς τὸ δαιμόνιον δειλίας, κατὰ τὸν Θεόφραστον. Ὁ δεισιδαίμων, πιστεύων ὅτι ἐμμένει στερρῶς εἰς τὰ παραγγέλματα τῆς ἰδίας θρησκείας, ἐκτελεῖ πράξεις ὅλως ἀσχέτους πρὸς ταύτην, αἵτινες ἢ εἶναι κατάλοιπα δυσδιάγνωστα παλαιοτέρας θρησκείας ἢ προέρχονται ἐκ χυδαίων καὶ πεπλανημένων ἰδεῶν περὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ θεῖον ἢ πρὸς τὴν φύσιν. Ὅθεν εἰς τὰς πράξεις τῶν δεισιδαιμόνων διακρίνομεν ἴχνη ἀρχαιοτέρας λατρείας, ἀσχέτου πρὸς τὸ θρήσκευμα ὅπερ πρεσβεύουσι, διατηρηθέντα κατὰ τὸν ὑπὸ τῶν ἐθνολόγων κληθέντα νόμον τῆς ἐπιβιώσεως (survival), πρὸς δὲ τούτοις τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν περὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ θείου ἐσφαλμένων ἐννοιῶν.

Αἱ εἰς τὴν τελευταίαν κατηγορίαν ὑπαγόμεναι δεισιδαίμονες πράξεις εἶναι κοιναὶ εἰς πολλοὺς λαούς, οἵτινες ἢ θεωροῦσι τὰ φυσικὰ φαινόμενα ὡς προαγγέλματα τῶν τυχῶν τοῦ ἀνθρώπου (διοσημίαι, κληδόνες, ἀστρολογία) ἢ ἐκλαμβάνουσιν ὡς ἔχοντα συνάφειαν πρὸς τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις φαινόμενα ἢ γεγονότα παντελῶς ἄσχετα πρὸς ταύτας (οἰωνοί, σπλαγχνοσκοπία, ὠμοπλατοσκοπία, κληρομαντεία, χαρτομαντεία κλπ.) ἢ πιστεύουσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δι᾽ ἐνεργειῶν τινων μυστηριωδῶν δύναται κατὰ βούλησιν νὰ κανονίσῃ τὴν ἐπήρειαν ὑπερφυσικῶν δυνάμεων καὶ νὰ μεταβάλῃ τοὺς φυσικοὺς νόμους (ἐπῳδαί, γοητεῖαι, μαγεία). Αἱ δεισιδαίμονες δοξασίαι τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς λαοῦ ἄλλαι μὲν εἶναι λείψανα τῶν πρὸ τοῦ χριστιανισμοῦ κρατουσῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησι θρησκευτικῶν παραστάσεων, ἄλλαι δὲ προῆλθον ἐκ παρανοήσεως χριστιανικῶν τελετῶν, πολλαὶ δὲ ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς τὴν κατὰ τοὺς πρώτους τοῦ χριστιανισμοῦ αἰῶνας ἐπικρατήσασαν θεοκρασίαν, ἤτοι τὴν δεισιδαίμονα συγχώνευσιν διαφόρων θρησκειῶν, ἧς ἀπαύγασμα εἶναι οἱ μαγικοὶ ἑλληνικοὶ πάπυροι, οἱ σὺν τῷ χρόνῳ διαφόρους ἀλλοιώσεις ὑποστάντες καὶ κυκλοφοροῦντες μέχρι τοῦδε παρ᾽ ἡμῖν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *Σολομωνική*.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΛΛΗΝ. ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

*) Ἐδημοσιεύθη ἐν Ἐγκυκλοπαιδικῷ λεξικῷ, συμπληρώματι τ. Ζ΄ σ. 214.